

L'altar de la vida

CONTE

Quan el seu marit morí, la senyora Cristina va comprendre que començava per ella una vida de soledat. Els dos nois i les dues noies grans eren casats; no eren pares encara, però esperaven família per a ben d'hora. El noi i la noia petits, cansats de festejar, preparaven el casori immediat. Ara, la mort del pare, els havia reunit per uns dies. Una setmana després, els quatre matrimonis dels grans marxarien de nou cap a casa, — a Mallorca, a Madrid, a Burdeus i a Ginebra —, i els dos petits estarien un quan temps sense saber què fer per a quedar bé amb tothom. Estimaven la mare, i el record del pare, com a bons fills que eren; però els enamorats són els enamorats. I la senyora Cristina veia prou clar que la seva viudesa no aturaria pas el camí desbocat de llurs il·lusions. D'antuvi, li semblà que la mort del seu marit seria un pretext per a retenir uns quants mesos més, a la seva vora, el petit i la petita, sota excusa del dol fresc; als pocs dies s'adonà, però, que els joves duïen pressa, i que, precisament prenent peu de la mort inesperada del pare, projectaven avançar les noces. Seria una cosa tota íntima, amb notificació del matrimoni vuit dies després d'efectuat, i en paus amb les coneixences. Hi assistirien només els parents més propers presidits per la mare. Deien els grans, donant-los la raó, que, mort el pare, convenia regularitzar la posició de cada un dels germans; d'aquesta manera la mare quedaria lliure de càrregues, que prou s'ho mereixia. La bona senyora Cristina agrai el zel dels fills casats, però va fer-ho amb les llàgrimes als ulls. Mort l'espòs i casant-se els dos solters, la llar quedava ben desfeta! Prou els petits, i els grans al costat llur, havien proposat, cadascú amb mil amors, endur-se'n la mare a casa. Però la senyora Cristina, dona bregada en els batibolls familiars, havia refusat categòricament. Ella, amb el marit difunt, era mestressa de casa. Mort el marit, volia seguir essent-ho. I el seu orgull de dona, una mica refredat pel pas dels anys i dels desenganys, però mai ofegat del tot, treia de nou fum i flama cada vegada que la qüestió era plantejada de nou. No volia servir de destorb. Es quedaria la minyoneta, i viurien soles. Els fills acataren la disposició materna, una bona mica per respecte a la senyora Cristina, però un tros també, en el fons, si convé dir-ho tot, per egoïsme perfectament humà i fonamentalment jove. Estava tan bé, salvant tots els honors deguts a la bona mamà, cada ovella amb sa parella! I els casats tornaren a la llar; i els solters es prepararen a formar-la. Tres mesos després de la mort del papà, i en la intimitat més rigorosa, el fill petit i la filla petita de la senyora Cristina contragueren matrimoni a Montserrat i marxaren el mateix vespre, en viatge de nuvis, a Ginebra, Burdeus, Madrid i Mallorca, a fer visita als germans casats. A casa dels dos primers, i amb pocs dies de diferència, pogueren assistir a la naixença de llurs nebots. Poques setmanes després del retorn a Barcelona, els era innovada per telegrama la vinguda al món dels primers fills de les altres dues parelles. Ells mateixos ja havien tingut notícies de què, dintre de poc, també serien pares, si les coses

no s'esguerraven. La família, doncs, com veiem, marxava a la perfecció. I la senyora Cristina, amb la criadeta bona-minyona, s'estava en el seu reonet, en plena soledat, fent d'àvia des de lluny, no coneixent els néts nascuts més que per fotografia.

L'àlbum de retrats! Quantes famílies trobaríem a Barcelona, ciutat de famílies nombroses per cert, que ho haguessin estat tant i més que la de la senyora Cristina? Ella mateixa era filla vuitena d'un matrimoni de fabricants, gent humil de naixença, que s'havia enlairat per l'esforç, en treball i en estalvi, de cada dia, durant anys i anys. Els pares de la senyora Cristina, s'havien casat, com s'estilava en l'època, a disset anys ell, a setze ella. Al cap d'un any de matrimoni, ja eren pares; i poc abans de morir el pare, la mare havia tingut el darrer fill, que fou noi. En total, havien posat al món vint-i-dues criatures. Es meravellós! La pròpia senyora Cristina recordava que la família era un mostrari de categories socials i de professions, d'oficis i de carreres. Més que un arbre genealògic, allò era tot un bosc. I quan, seguint el costum també, cada any es reunien el dia de Nadal, la cosa era veritablement compromesa. Un any van reunir-se a casa dels pares, no pas encara vells, seixanta persones! I la senyora Cristina recordava encara, com si fos ara, que havia calgut fer les presentacions entre parents... perquè no es coneixien! La mort, segadora activa, aprofitant un any de malures que s'abaté damunt la ciutat, reduí la família ben bé a la meitat. I ara, rodant rodant, la soca viva de la família era ja ella... Ella, pobra dona mesquina, que es sentia tan sola i que ja havia rendit tot el servei que pot donar una dona de bona arrel i de branca fructífera, en aquest món!

Tots els retrats, i en això hi havien tingut punt tots els parents, estaven euirosament colleccionats en l'àlbum de fotografies. Les tardes dels diumenges, la senyora Cristina girava els fulls gruixuts, ales feixugues, que feien com un vent del temps passat. Ella també hi era. I pensava que potser dintre d'un any, o dos, o cinc, el mateix llibre massís que ara tenia a les mans, seria fullejat per algun dels fills o néts, pensant en ella, que ja no seria d'aquest món, i mirant el mateix retrat que ara ella mirava amb ulls divertits. I la bona dona s'eixugava amb el cap del dit xic una lla-grimeta tota menuda — pobra petita! — que s'escorria galta avall tímidament.

La paternitat dels dos matrimonis darrers sortí molt bé. Dos nois. Les fotografies d'ambdós, en camisola, amb els ulls clavats en els ulls de qui els mirava, com encantats, les cames molsudes i els braços oberts en expressió de nina, enriqueixen tot seguit la collecció de l'àvia. La senyora Cristina, però, en rebre la nova de la doble naixença, ja havia sentit molt endintre l'avís que no enganya. No en deia res, per no alarmar els fills i esvaïr la felicitat de tots plegats, joves i vells. Una fiblada al costat, renovada de tant en tant al llarg de la seva vida, significava el punt feble per on l'edifici s'enfonsaria. El doctor Roca, íntim amic del seu difunt marit i conseller de la vídua avui, l'havia avisada amb temps, pregat per ella, i sense cap mena de vacil·lació, tal com la bona dona li exigí.

La senyora Cristina s'enllità; prohibí terminantment a la minyoneta que avisés els fills. No seria res, li deia. Ella comprengué prou que no se'n aixecaria. Unes fiblades punyents, una coïssor i un rosec, com el gratat d'una rata per damunt d'una llaga, un coeteig de llampec tornat dolor entorn de la cintura i al llarg de l'espatlla, eren

les manifestacions, avui ja quotidianes, del mal. La senyora Cristina sofria mudament. Amb un pretext inventat a posta, envià la noieta al poble. I restà sola.

En la seva alcova, al fons, i costat per costat del balcó, la llum del qual s'ajeia veladament damunt del marbre, hi havia la vella calaixera. La senyora Cristina prengué l'àlbum; tregué els retrats d'un a un; i els anà disposant delicadament damunt del moble, com en una exposició de records. Prengué tots els canalobres de la casa i de les golfes; i els anà guarnint amb ciris i llaços. Era l'altar de la vida, preparat per ella mateixa. Ficada al llit, de cara a la calaixera, veia tots els retrats que la miraven. La malaltia empitjorava; però ella no deia res a ningú. Que fossin ben feliços! Quan comprengué que no podia ja tenir-se dreta, es ficà al llit. Tot el cos ja era un sofriment. Un vespre, cap-al-tard, tingué la evidència neta de que la fi s'apropava. S'alçà vacil·lant. Encengué tots els llums de la calaixera. I els retrats semblava que es moguessin... Després va acotjar-se tranquil·lament. De cara a l'altar tot il·luminat, la senyora Cristina anava morint-se, beatament, en una agonia dolça, amb un somriure d'infant als llavis, una mica contrets pel dolor punyent.

A. ESCLASANS